

Альвіна Іванівна ОРЕХОВА

кандидат економічних наук, доцент, кафедра економічного контролю та аудиту,
Сумський національний аграрний університет
E-mail: alva8or@gmail.com

ДІАГНОСТИКА ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ АГРОБІЗНЕСУ

Орехова, А. І. Діагностика економічного потенціалу суб'єктів агробізнесу [Текст] / Альвіна Іванівна Орехова // Український журнал прикладної економіки. – 2018. – Том 3. – № 2. – С. 62–72. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. У сучасних умовах господарювання одним з найефективніших інструментів вирішення поставлених завдань є діагностика економічного потенціалу підприємства. Використання цих діагностики дозволить підприємству впливати як на кінцеві результати його діяльності, так і на межі економічного зростання та структурного розвитку всієї організації, що й обумовлює актуальність теми дослідження.

Метою статті є дослідження сутності та особливостей діагностики економічного потенціалу суб'єктів агробізнесу.

Результати. Для досягнення цілей та завдань у статті доведено, що форма діагностики економічного потенціалу підприємства залежить від його організаційної структури та галузевої специфіки. При використанні комплексної форми діагностики одночасно досліджуються всі складові економічного потенціалу підприємства, тобто аналізується сукупна здатність підприємства як майнового комплексу забезпечити певний рівень виробництва товарів (робіт, послуг). Обґрунтовано, що при формуванні економічного потенціалу аграрних підприємств слід враховувати той факт, що він являє собою складну економічну систему з певними властивостями. Безпосередньо оцінка економічного потенціалу є основою формування механізму його ефективного використання. Розглянуто сучасний стан та ефективність використання складових економічного потенціалу суб'єктів агробізнесу України.

Висновки. Отримані результати дослідження поглиблюють і розвивають сучасні підходи до діагностики економічного потенціалу суб'єктів агробізнесу. Подальші дослідження будуть спрямовані на пошук оптимальних методик діагностики економічного потенціалу суб'єктів агробізнесу як основу його ефективного управління.

Ключові слова: потенціал; економічний потенціал; діагностика економічного потенціалу; потенціал суб'єктів агробізнесу; виробничий потенціал.

Alvina Ivanivna ORIEKHOVA

PhD in Economics, Associate Professor,
Department of Economic Control and Audit,
Sumy National Agrarian University
E-mail: alva8or@gmail.com

DIAGNOSTICS OF ECONOMIC POTENTIAL OF AGRARIAN BUSINESS ENTITIES

Abstract

Introduction. One of the most effective tools for solving tasks is to diagnostics the economic potential of the enterprise in modern economic conditions. Using the results of diagnostics will

© Альвіна Іванівна Орехова, 2018

allow the company to influence not only the final results of its activities, but also on the boundaries of economic growth and structural development of the entire organization, which determines the relevance of the research topic.

Purpose. The purpose of the article is to study the essence and features of the economic potential of agrarian business subjects diagnostics.

Results. It is proved that the economic potential diagnostics form of an enterprise depends on its organizational structure and sector specificity to achieve the goals and objectives in the article. Using the complex form of diagnostics, all components of the economic potential of the company are simultaneously investigated, that is, the aggregate ability of the enterprise as a property complex to provide a certain level of production of goods (works, services) is analyzed. It is substantiated that in forming economic potential of agrarian enterprises it is necessary to take into account the fact that it is a complex economic system with certain properties. Direct evaluation of economic potential is the basis for the mechanism formation or its effective use. The present state and the economic potential components using efficiency of Ukraine agrarian business subjects are considered.

Conclusions. The obtained research results deepen and develop modern approaches to the economic potential diagnostics of agrarian business subjects. Further research will be aimed at finding optimal methods for diagnosing the economic potential of agrarian business subjects as a basis for its effective management.

Keywords: potential; economic potential; economic potential diagnostics; agrarian business subjects potential; production potential.

JEL classification: D24, G31, Q2

Вступ

Одним з найважливіших завдань в сучасних умовах господарювання є забезпечення підприємству можливості досягнення конкурентних переваг шляхом використання сучасних досягнень науки і практики. Підприємства, що підтримують високий рівень економічного потенціалу, є найбільш стійкими в умовах нестабільного зовнішнього середовища за рахунок отримання своєчасної інформації про економічний стан та оперативного реагування на поточні зміни. Для визначення базових напрямів розвитку підприємства необхідно керуватися пріоритетами, зумовленими пошуком шляхів подолання виявлених проблем та максимального використання переваг. У сучасних умовах господарювання одним з найбільш ефективних інструментів вирішення поставлених завдань є діагностика економічного потенціалу підприємства. Використання результатів діагностики дозволить підприємству впливати не тільки на кінцеві результати його діяльності, а й на межі економічного зростання і структурного розвитку всієї організації.

На сьогодні економічна література представлена значною кількістю методичних підходів щодо проведення економічної діагностики потенціалу підприємств, запропонованих вченими такими, як І. Ансофф, В. Бурчевський, М. Горбатюк, О. Дмитренко, Т. Загорна, В. Івахненко, Н. Краснокутська, О. Кузьмін, О. Маслак, Є. Мних, О. Олексюк, І. Репіна, О. Федонін, В. Шаповал, Г. Швиданенко та ін.

Не зважаючи на значну кількість публікацій з даної проблематики, нерозв'язаними залишаються теоретичні та практичні аспекти діагностики економічного потенціалу суб'єктів агробізнесу.

Мета та завдання статті

Метою статті є дослідження сутності та особливостей діагностики економічного потенціалу суб'єктів агробізнесу. У межах досягнення мети виокремлено наступні

завдання:

- дослідження сутності діагностики економічного потенціалу підприємства;
- дослідження особливостей діагностики економічного потенціалу суб'єктів агробізнесу;
- проведення діагностики складових економічного потенціалу суб'єктів агробізнесу;
- сформулювати відповідні висновки на основі проведеного дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження

Як справедливо зазначає Парфентьева О. Г. [5], діагностика економічного потенціалу підприємства дозволяє оцінити ефективність його використання та розробити комплекс заходів, які найбільш повно враховують вплив усіх чинників зростання і сформулювати збалансований у всіх відношеннях потенціал підприємства. У ринкових умовах економічна діагностика має не лише виявляти хиби, а й розкривати можливості подальшого зростання економіки. Діагностика економічного потенціалу підприємства потребує наявності методики її проведення, сформованої системи критеріїв, які спроможні відобразити стан потенціалу розвитку підприємства, оптимальні та граничні значення меж його змін з урахуванням чинників, що впливають на нього в той чи інший період часу.

Під час діагностики економічного потенціалу підприємства показники слід розглядати тільки в динаміці, щоб уникнути невідповідних висновків через наявність випадкових явищ, що мали місце в тому чи іншому періоді. Попередньо потрібно переконатися в порівнянності аналізованих показників. Для їх порівнянності необхідно: скорегувати дані, що містяться в звітності на коефіцієнт інфляції; відкоригувати дані при зміні облікової політики організації; переконатися, що не відбувалися процеси злиття або поділу організацій.

Форма діагностики економічного потенціалу підприємства залежить від його організаційної структури та галузевої специфіки. Зазвичай діагностика економічного потенціалу підприємства проводиться у формі комплексного дослідження, поетапно або поелементно. При використанні комплексної форми діагностики одночасно досліджуються всі складові економічного потенціалу підприємства, тобто аналізується сукупна здатність підприємства як майнового комплексу забезпечити певний рівень виробництва товарів (робіт, послуг). При виборі другої форми діагностики потенціалу підприємства акцент робиться на головних критеріях, які в сукупності визначають здатність підприємства вирішувати його основні завдання. У цьому випадку постає проблема відбору головних критеріїв, які забезпечують системний підхід до структурування складових потенціалу підприємства.

Слід наголосити, що якість проведення діагностики економічного потенціалу підприємства визначається переліком відповідних показників економічної діяльності підприємства. Сьогодні не існує певного списку коефіцієнтів для проведення економічної діагностики потенціалу підприємства. Перелік показників, які пропонують розраховувати під час здійснення економічної діагностики, залежить від об'єкта діагностики, його складових та умов функціонування організації в процесі проведення економічної діагностики [4].

Економічний потенціал підприємства найчастіше розкривається через сукупність характеристик: реальні можливості, обсяг ресурсів і резервів, здатність до використання потенціалу, рівень і результативність його реалізації. Очевидно, що першу і третю характеристики важко оцінити в абсолютних значеннях, а інші можуть бути зведені до оцінки результативності та ефективності. Дослідження економічного потенціалу проводяться в рамках класичних методологій. Причина різноманіття

підходів до оцінки економічного потенціалу знаходиться в термінологічних різночитання категорії «економічний потенціал».

Економічний потенціал суб'єктів агробізнесу є складною, інтегрованою системою, що пов'язує різні за своїми характеристиками групи ресурсів матеріального і нематеріального характеру, які дозволяють отримувати результати шляхом створення сільськогосподарської продукції.

Для діагностики економічного потенціалу аграрних підприємств доцільно використовувати сучасні методи діагностики та оцінки.

У науковій літературі охарактеризовані та систематизовані показники економічної ефективності сільськогосподарського виробництва та використання виробничих ресурсів. Аналіз ефективності використання окремих ресурсів дозволяє порівняти ефективність застосування ресурсів в різних галузях і оцінити досягнутий рівень використання ресурсів в конкретному підприємстві і порівняти з кращими показниками, а також визначити своє місце серед виробників аналогічної продукції і спланувати обсяги виробництва та рівень можливих витрат ресурсів на майбутній період.

При цьому використання наведених вище методів для оцінки економічного потенціалу аграрних підприємств є недостатнім і вимагає побудови та застосування специфічної системи їх оцінки. Так, дослідження економічного потенціалу суб'єктів агробізнесу необхідно проводити поетапно.

Перший етап - підготовчий етап, який включає:

- вибір об'єкта оцінки (економічний потенціал підприємства в цілому або окремі його складові), періоду оцінки та цілі;
- визначення груп основних показників для кожної зі складових економічного потенціалу;
- визначення коефіцієнтів значущості, які визначають реальний вплив окремих складових економічного потенціалу на його загальний рівень;
- збір вихідної інформації для забезпечення проведення оцінки.

Другий етап - розрахунковий, що включає:

- проведення аналізу стану економічного потенціалу та перспектив розвитку;
- розрахунок показників, що характеризують окремі складові економічного потенціалу;
- розрахунок інтегральних показників складових економічного потенціалу;
- розрахунок інтегрального коефіцієнта розвитку економічного потенціалу підприємства;
- підсумкова оцінка економічного потенціалу підприємства.

Третій етап - аналіз отриманих результатів і формування пропозицій:

- аналіз факторів формування економічного потенціалу підприємства на основі дослідження сприятливих і негативних факторів, що впливають на його величину;
- обґрунтування висновку про рівень економічного потенціалу підприємства та розробка заходів, спрямованих на поліпшення або збереження існуючого стану;
- обґрунтування найбільш ефективних методів використання накопиченого економічного потенціалу та формування конкурентного економічного потенціалу;
- розробка сценаріїв подальшого розвитку підприємства, основою якого є економічний потенціал.

Таким чином, незалежно від того, на підставі якої саме методики проводиться діагностика економічного потенціалу, всі елементи, виділені в складі потенціалу, повинні бути оцінені. Відповідно до цього, в складі методики оцінки необхідно виділення відповідних елементів, в тому числі:

- формування інформаційного масиву, вибір методики, проведення комплексного аналізу наявного рівня економічного потенціалу підприємства;

-
- аналіз результатів оцінки;
 - формування прогнозних показників;
 - розробка коригувальних заходів в складі стратегії, спрямованої на підвищення ефективності використання економічного потенціалу.

Дослідження останніх років в області формування та використання потенціалу аграрних підприємств виявили ряд протиріч: до сих пір у дослідників відсутня єдність думок щодо визначення категорії «економічний потенціал», структури та змісту утворених її елементів; відсутній єдиний підхід до вибору показників для проведення відповідних рейтингів аграрних підприємств, що робить останні досить формальними.

Крім того, адаптація теорії стратегічного управління до сучасної теорії аграрних підприємств, спроби якої все частіше зустрічаються в сучасних дослідженнях,:

по-перше, не вирішує завдань створення внутрішніх управлінських механізмів, що дозволяють оптимізувати параметри економіки аграрних підприємств і адаптувати їх до прогнозованих змін умов господарювання;

по-друге, не пропонує науково-обґрунтованих управлінських рішень, форм і методів управління, спрямованих на створення організаційно-економічних умов формування і ефективного використання оптимального економічного потенціалу аграрних підприємств.

Оцінка економічного потенціалу дозволяє: визначити у вартісному вираженні сумарну величину потенціалу, зосередженого на даній території, на певному підприємстві; встановити питому вагу кожного елемента і структуру потенціалу; визначити ступінь використання потенціалу. Знання всіх цих величин дозволяє визначити частку вільної енергії для подальшого розвитку і сприяє створенню довгострокової і гнучкою управлінської системи [1].

Найбільш важливими завданнями оцінки економічного потенціалу є:

- оцінка прибутковості (рентабельність капіталу);
- оцінка ступеня ділової активності підприємства;
- оцінка фінансової стійкості;
- оцінка ліквідності балансу та платоспроможності підприємства.

В якості традиційних показників в науковій літературі виділяють такі: 1) майновий стан; 2) становище на ринку; 3) забезпеченість виробничими ресурсами; 4) ефективність виробництва; 5) фінансовий стан підприємства.

Оцінка економічного потенціалу підприємства дозволяє визначити такі моменти:

по-перше, виявити наявні можливості підприємства;

по-друге, оцінити ступінь використання економічного потенціалу шляхом зіставлення його величини з рівнем реалізації;

по-третє, визначити найбільш оптимальні напрями вдосконалення структури підприємства з метою підвищення ефективності використання економічного потенціалу;

по-четверте, визначити рівень використання кожного його окремого елемента для виявлення резервних і недовикористаних можливостей;

по-п'яте, виявити напрям найбільш ефективних вкладень коштів у розвиток економічного потенціалу підприємства.

В даний час питання, пов'язані з оцінкою потенційних можливостей підприємства, є недостатньо розробленими. Є ряд робіт науковців, присвячених вирішенню даної проблеми. Однак типової методики досі не існує.

Для оцінки економічного потенціалу можливе застосування різних методик і методичних підходів в залежності від цілей і завдань проведених досліджень.

Охоплюючи найбільш важливі сторони діяльності підприємства, вони дозволяють виключати дублювання окремих показників його діяльності, а також досить швидко і об'єктивно отримати уявлення про діяльність підприємства, визначити сильні і слабкі сторони, досліджувати ступінь розвитку головних компонент, що складають економічний потенціал підприємств.

Таким чином, можемо стверджувати, що при формуванні економічного потенціалу аграрних підприємств слід враховувати той факт, що він являє собою складну економічну систему з певними властивостями. Безпосередньо оцінка економічного потенціалу є основою формування механізму його ефективного використання.

Можна стверджувати, що потенціал суб'єктів агробізнесу має характерні риси:

потенціал підприємства визначається його реальними можливостями в сфері сільськогосподарської діяльності, як реалізованими, так й нереалізованими з будь-яких причин;

можливості підприємства здебільшого залежать від наявних ресурсів і резервів (економічних, соціальних, адміністративних, інформаційних), не залучених у виробництво. Тому потенціал підприємства АПК характеризується також і певним обсягом ресурсів, як залучених у виробництво, так і ні але підготовлених для використання;

потенціал підприємства визначається не тільки наявними можливостями, але ще й вмінням персоналу до його використання з метою виробництва продукції та отримання максимального доходу (прибутку) і забезпечення ефективного функціонування та сталого розвитку суб'єкта господарювання;

рівень та результати реалізації потенціалу підприємства виражаються у обсягах виробництва та отриманому прибутку і визначаються формою підприємництва та організаційною структурою [3].

Прийняття ефективних рішень у напрямі оптимізації діяльності підприємств в умовах динамічного ринкового середовища потребує постійного моніторингу параметрів наявного економічного потенціалу, взаємозв'язків між його структурними компонентами та рівня його використання.

На нашу думку, складовими елементами економічного потенціалу є виробничий потенціал, фінансовий потенціал, інвестиційний потенціал, маркетинговий потенціал, трудовий потенціал, організаційно-управлінський потенціал.

Виробничий потенціал, як складова економічного потенціалу, відіграє значну роль у підвищенні конкурентоспроможності аграрного підприємства, так як без оцінки і сформованого на її основі ефективного управління виробництвом неможливо отримати позитивний ефект від використання наявних ресурсів. Динаміка використання виробничого потенціалу суб'єктів агробізнесу України представлена в табл. 1.

Аналіз представлених даних в табл. 1 дозволяє констатувати про зменшення питомої ваги виробничих активів, основних засобів в загальній вартості майна підприємства за досліджуваний період. Так, частка виробничих активів у 2015 р., в порівнянні з 2010 р., зменшилася майже вдвічі і склала 38,7 %. Аналогічна ситуація і щодо основних засобів – за досліджуваний період частка основних засобів у загальній вартості майна значно зменшилася і склала 14,3 %, у порівнянні з показником 2010 р. 27,4 %. Ситуація, що склалася, є негативною, оскільки свідчить про зниження виробничих можливостей суб'єктів агробізнесу України загалом, зменшення виробничого потенціалу. Коефіцієнт зносу основних засобів, як складової виробничих активів, за період 2010-2015 рр. має не значну тенденцію до підвищення і у звітному році збільшився на 0,1 пункти, що характеризує зниження рівня придатності основних

засобів суб'єктів господарювання. В той же час, значне збільшення показника фондовіддачі за досліджуваний період у 9 разів свідчить про збільшення оборотності наявних основних засобів, а, відповідно, і підвищення ефективності їх використання. Аналогічна ситуація і щодо показника фондоозброєності, збільшення значення за досліджуваний період у 1,9 рази свідчить про підвищення рівня забезпеченості основними засобами персоналу підприємств.

Таблиця 1. Динаміка параметрів виробничого потенціалу суб'єктів агробізнесу України

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Виробничі активи, млрд. грн.	45,37	65,74	73,75	78,95	84,65	109,64
Питома вага виробничих активів у загальній вартості майна, %	76,3	47,5	42,7	38,6	37,5	38,7
Основні засоби, млрд. грн.	37,99	44,29	49,72	54,05	56,42	68,50
Питома вага основних засобів у загальній вартості майна, %	27,4	25,7	24,3	23,9	19,9	14,3
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5
Фондовіддача, тис. грн.	0,4	2,1	2,2	2,1	2,6	3,6
Фондоозброєність, тис. грн.	12,28	13,05	14,22	15,11	18,25	23,86
Власні оборотні кошти, млрд. грн.	21,53	30,77	35,10	28,61	29,33	69,00

Тенденція до збільшення суми власних оборотних коштів за період 2010-2015 рр. свідчить про ознаку певної фінансової стійкості та ліквідності суб'єктів агробізнесу.

Особливістю виробничого потенціалу суб'єктів агробізнесу, є наявність такого природного ресурсу, як земля. На рис. 1. представлено наявність сільськогосподарських угідь в Україні за 2010-2015 рр. та земель сільськогосподарських підприємств.

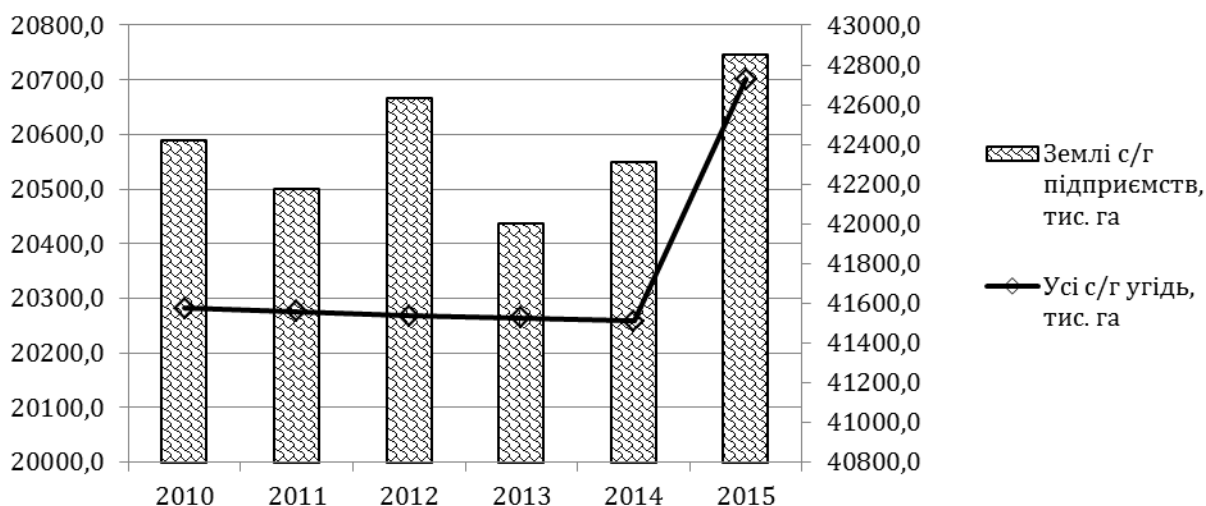

Рис. 1. Динаміка використання сільськогосподарських земель в Україні

Статистичні дані свідчать про незначну тенденцію до збільшення як загальної площі сільськогосподарських угідь, так і площі земель сільськогосподарських підприємств. Діагностування фінансового потенціалу, як складової економічного потенціалу, шляхом експертного оцінювання фінансових коефіцієнтів або фінансових індикаторів являє собою аналіз основних показників фінансового потенціалу підприємства у динаміці та спробу екстраполяції й прогнозу цієї динаміки на майбутнє. Оцінка фінансового потенціалу виконується за допомогою показників, що

характеризують потенційну і фактичну можливості суб'єктів агробізнесу розраховуватися за поточними зобов'язаннями, а також його фінансову стійкість в довгостроковій перспективі.

Саме динаміка коливання параметрів фінансового потенціалу дозволяє виявити негативні тенденції, що несуть загрозу функціонуванню підприємства. Лише за умови гнучкого ефективного управління фінансовим потенціалом підприємства, можлива його адаптація до постійних змін внутрішнього та зовнішнього середовища [2].

Аналізуючи дані, представлені в табл. 2, можемо констатувати про сталу тенденцію до зниження показників коефіцієнтів фінансової незалежності, покриття та термінової ліквідності за досліджуваний період.

Таблиця 2. Динаміка параметрів фінансового потенціалу суб'єктів агробізнесу України

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,6	0,6	0,5	0,5	0,4	0,4
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	2,0	2,1	1,9	1,7	1,7	1,5
Коефіцієнт термінової ліквідності	1,8	1,9	1,8	1,6	1,5	1,4
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Частка заборгованості в загальній сумі джерел	0,4	0,4	0,5	0,5	0,6	0,6
Коефіцієнт забезпечення боргів (заборгованості)	4,2	4,1	4,2	3,6	2,5	3,8
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,8	0,8	0,9	1,0	1,4	1,5
Коефіцієнт інвестування	2,5	2,6	2,7	2,7	2,9	3,6
Коефіцієнт маневрування	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6
Рентабельність активів	1,9	12,5	10,1	5,2	6,2	19,2
Рентабельність власного капіталу	3,2	20,0	17,4	9,8	13,0	37,0

Таким чином, зниження показників коефіцієнта фінансової незалежності, за період 2010-2015 рр., свідчить про появу ризиків та низьку стійкість суб'єктів агробізнесу в середньостроковій перспективі. Тенденція до зниження показників коефіцієнту покриття акцентує увагу на проблемі платоспроможності та збільшенні вартості позикових коштів. Показники коефіцієнту термінової ліквідності свідчать про поступове зменшення в суб'єктів агробізнесу ліквідних оборотних коштів для своєчасного виконання розрахунків за зобов'язаннями. Також слід зазначити про збільшення частки заборгованості в загальній сумі джерел за період 2010-2015 рр. на 0,5 пункти.

В той же час коефіцієнт забезпечення боргів за аналогічний період зменшився на 0,4 пункти. Значення даного показника значно перевищує нормативні дані, що є позитивним фактором, але, в динаміці, за досліджуваний період, помітна тенденція до зниження його значень. Коефіцієнт фінансової стійкості залежить від співвідношення власного капіталу і зобов'язань, темпів нагромадження власного капіталу і резервів. У 2015 р. спостерігаємо збільшення показника, у порівнянні з 2010 р., майже у 2 рази, що є позитивним фактором у діяльності суб'єктів агробізнесу.

Коефіцієнт інвестування у 2015 р., в порівнянні з базисним роком, збільшився на 1,4 рази, що свідчить про підвищення економічної стійкості об'єктів інвестування до зовнішніх впливів.

Рівень рентабельності активів та власного капіталу, за період 2010-2015 рр., збільшився майже в 10 разів, а це, в свою чергу, свідчить про ефективне використання активів, власного капіталу суб'єктами господарювання та значне підвищення інвестиційної привабливості господарюючих суб'єктів.

Зростаючий фізичний та моральний знос основних виробничих засобів, гостро ставить перед менеджментом суб'єктів агробізнесу задачу коректного кількісного і якісного обґрунтування ефективності інвестиційних вкладень в ті чи інші інновації, а також завдання пошуку найбільш оптимальних в сучасних умовах джерел фінансування інноваційної діяльності.

Капітальні вкладення визначають розвиток матеріально-технічної бази підприємства, вони необхідні для збільшення виробничих потужностей, прискорення темпів науково-технічного прогресу, служать фактором посилення незалежності господарюючих суб'єктів в умовах ринку. Проблема інвестицій в аграрному секторі економіки не нова і за своєю значимістю знаходиться поряд з іншими проблемами економічного зростання. Тим часом, щоб оцінити ті процеси, які перешкоджають прискореному розвитку економіки, необхідно проаналізувати інвестиційний потенціал аграрних підприємств (рис. 2.).

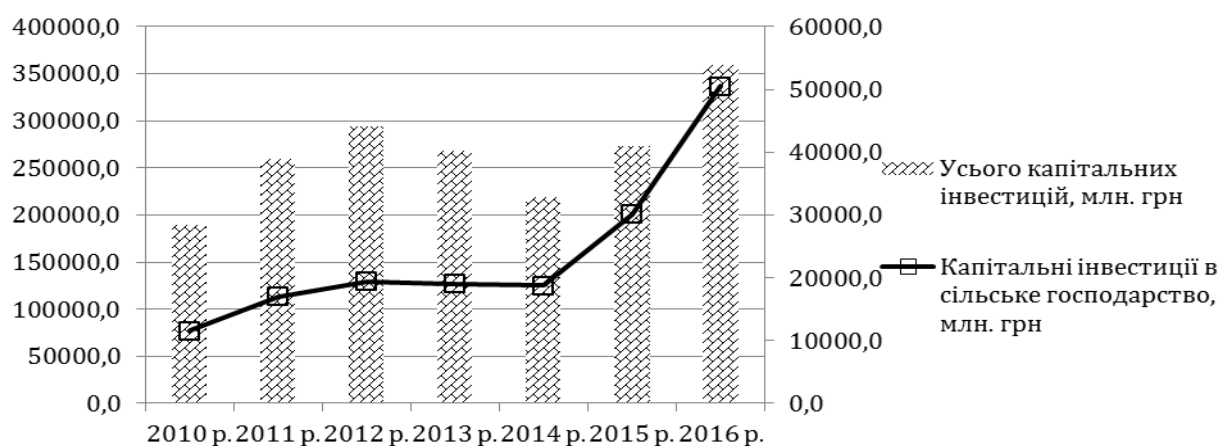

Рис. 2. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності, млн. грн.

Аналізуючи рис. 2, можемо зазначити про збільшення загальної суми капітальних інвестицій за період 2010-2016 рр. на 170155,0 млн. грн. Капітальні інвестиції в сільське господарство також мають стійку тенденцію до збільшення і в 2016 р., в порівнянні з 2010 р., збільшилися на 38916,0 млн. грн. та склали 50484,0 млн. грн. Аналізуючи частку капітальних інвестицій в сільське господарство в загальній сумі капітальних інвестицій можемо констатувати про сталу тенденцію до підвищення даного показника за досліджуваний період. Так, у 2016 р. питома вага склала 14,1 %, що є позитивним фактором та свідчить про пріоритетність галузі сільського господарства.

Прямі інвестиції в сільське господарство здатні вирішити цілий ряд ключових завдань для розвитку економіки. Динаміка наявності прямих інвестицій (акціонерного) капіталу в економіці України представлена в табл. 3.

Таблиця 3. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України, млн. дол. США	39,82	44,81	49,49	53,18	53,70	40,73	36,15
Прямі інвестиції в сільське господарство, млн. дол. США	680,0	730,7	736,0	728,4	776,9	617,0	502,2
Питома вага прямих інвестицій в сільське господарство в загальній сумі прямих інвестицій в економіці України, %	1,7	1,6	1,5	1,4	1,4	1,5	1,4

Аналіз даних дозволяє констатувати про зменшення загальної суми прямих інвестицій в економіці України за досліджуваний період. При чому, зменшення відбулося у 2015-2016 рр. і у звітному році сума склала 36154,5 млн. дол. США, що на 3670,2 млн. дол. США менше ніж у базисному році. Прямі інвестиції в сільське господарство мають аналогічну тенденція до зниження у 2015-2016 рр. і у звітному році склала 502,2 млн. дол. США, що на 177,8 млн. дол. США менше ніж у 2010 р. Слід зазначити, що питома вага прямих інвестицій в сільське господарство має тенденцію до зниження за досліджуваний період і у 2016 р. складає 1,4 %.

Під час діагностики економічного потенціалу суб'єктів агробізнесу особливого значення набуває оцінювання рівня трудового потенціалу, що дає можливість проаналізувати ефективність його використання. Сутність трудового потенціалу полягає в тому, що він виступає в формі діючої робочої сили, яка створює матеріальні і духовні цінності, і потенційної - здатної їх виробляти. Трудові ресурси визначають кількісну сторону трудового потенціалу, тому важливим є аналіз їх чисельності та зайнятості. Можна зробити загальний висновок про зростання ролі і значення трудового потенціалу, високий рівень розвитку і ступінь використання якого служать одним з головних чинників підвищення ефективності виробництва і якості життя працівників. Між трудовим і людським потенціалом існує складна залежність. Трудовий потенціал населення має найтісніший зв'язок з його зайнятістю. Зайнятість - це поняття, яке має багато значень. Воно нерозривно пов'язане з людьми, їх трудовою діяльністю зі створення матеріальних і духовних благ і послуг. У будь-якому суспільстві існує об'єктивний зв'язок і взаємозв'язок між працездатним населенням і характером, ступенем його участі в суспільному виробництві.

В табл. 4 представлена динаміка зайнятості населення в Україні. Згідно даних таблиці 4, кількість зайнятого населення у сільському господарстві України за досліджуваний період зменшилася на 228,0 тис. осіб.

Таблиця 4. Кількість зайнятого населення в Україні

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Кількість зайнятого населення, тис. осіб, усього	20266,0	20324,2	20354,3	20404,1	18073,3	16443,2	16276,9
Кількість зайнятого населення в сільському господарстві України, тис. осіб	3094,5	3393,8	3496,0	3577,5	3091,4	2870,6	2866,5
Середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників за видами економічної діяльності, грн., усього	2239,0	2633,0	3026,0	3265,0	3480,0	4195,0	5183,0
у т.ч., у сільському господарстві	1430,0	1791,0	2026,0	2270,0	2476,0	3140,0	3916,0

Основний спад припадає на 2014-2016 рр., що загалом дублює ситуацію із зайнятістю населення в Україні. У відсотковому співвідношенні кількість зайнятого населення в структурі зайнятого населення України за досліджуваний період складає 15-17 %. Характеризуючи середньомісячну номінальну заробітну плату працівників зайнятих у сільському господарстві слід зазначити про суттєве відставання від рівня середньої номінальної заробітної плати по Україні.

У відсотковому співвідношенні рівень заробітної плати працівників у сільському господарстві складає приблизно 65-75 %.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Таким чином, процес діагностики економічного потенціалу підприємства дозволяє оцінити ефективність використання складових економічного потенціалу, а також розробити комплекс заходів, що враховують вплив усіх чинників та сформувані

збалансований у всіх відношеннях економічний потенціал підприємства.

В сучасних умовах господарювання діагностика економічного потенціалу актуалізує своє значення, оскільки дозволяє не тільки визначити наявні хиби в управлінні економічним потенціалом підприємства, а й розкриває потенційні можливості економічного розвитку суб'єкта господарювання.

Отримані результати дослідження поглиблюють і розвивають сучасні підходи до діагностики економічного потенціалу суб'єктів агробізнесу.

Подальші дослідження будуть спрямовані на пошук оптимальних методик діагностики економічного потенціалу суб'єктів агробізнесу як основу ефективного управління економічним потенціалом підприємства.

Список літератури

1. Балацкий О. Ф. Теоретические проблемы оценки экономического потенциала региона, компании, предприятия. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2004. № 9 (68). С. 84-95.
2. Гудзь О. Є. Прогнозування фінансової стійкості та платоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Збірник наукових праць Уманського Національного університету садівництва. Серія Економіка / редкол.: А. Ф. Головчук (відп. ред.) та ін. Умань : УНУС, 2012. Вип. 77, Ч. 2. С. 119-125.*
3. Остапенко Т. В. Напрями розвитку потенціалу підприємств АПК. URL: http://www.rusnauka.com/7_NITSB_2014/Economics/10_161848.doc.htm.
4. Парфентьева О. Г. Методичні підходи до економічної діагностики потенціалу розвитку підприємств. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. : Економічні науки*. 2013. № 5. С. 214-221.
5. Парфентьева О. Г. Основні методи, які використовуються при проведенні економічної діагностики потенціалу розвитку підприємства. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Економіка*. 2013. Вип. 24. С. 34-38.

References

1. Balatskiy, O. F. (2004). «Theoretical problems of estimating the economic potential of the region, company, enterprise». *Visnik Sums'kogo derzhavnogo universitetu*, no. 9 (68), pp. 84-95.
2. Ghudzj O. Je. (2012) Proghnozuvannja finansovoji stijkosti ta platospromozhnosti siljsjkoghospodarsjkykh pidpryjemstv [Forecasting financial stability and solvency of agricultural enterprises]. *Zbirnyk naukovykh pracj Umansjkogho Nacionaljnogho universytetu sadivnyctva*, vol. 77, ch. 2, pp. 119-125.
3. Ostapenko T. V. (2013) Naprjamy rozvytku potencialu pidpryjemstv APK [Areas of development of potential of enterprises of agrarian and industrial complex]. Available at: http://www.rusnauka.com/7_NITSB_2014/Economics/10_161848.doc.htm.
4. Parfentijeva O. Gh. Metodychni pidkhody do ekonomichnoji diaghnostyky potencialu rozvytku pidpryjemstv [Methodical approaches to economic diagnostics of enterprise development potential]. *Visnyk Kharkivsjkogho nacionaljnogho aghrarnogho universytetu im. V. V. Dokuchajeva*, no. 5, pp. 214-221.
5. Parfentijeva O. Gh. (2013) Osnovni metody, jaki vykorystovujutjsja pry provedenni ekonomichnoji diaghnostyky potencialu rozvytku pidpryjemstva [Basic methods used in carrying out of economic diagnostics of the potential of enterprise development]. *Naukovi zapysky Nacionaljnogho universytetu «Ostrozjka akademija»*, vol. 24, pp. 34-38.

Стаття надійшла до редакції 12.05.2018 р.